

واکاوی اثرات کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک در رونق گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسنلو)

قدیر فیروزیان^۱، عبدالله عبداللهی^۲، مجید پریشان^۳، رقیه هاشم‌پور^{*۳}

۱. دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام‌نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵ تهران، ایران.

۲. استادیار گروه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: rhashempour65@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۷ فروردین ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۰۱ تیر ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: کارآفرینی به عنوان یک عامل مهم برای نوآوری در نظر گرفته می‌شود که با ترکیب منابع موجود به روش‌های جدید برای توسعه و تجاری‌سازی محصولات جدید، انتقال به بازارهای جدید و یا خدمت به مشتریان جدید، به بقا و عملکرد شرکت کمک می‌کند.

هدف: هدف تحقیق واکاوی اثرات کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک در رونق گردشگری پایدار روستایی در دهستان حسنلو است. **روش‌شناسی:** روش تحقیق از نوع کاربردی و کمی است. جامعه آماری تحقیق دهستان حسنلو می‌باشد که طبق فرمول کوکران ۲۵۶ نفر با روش تصادفی طبقه‌ای حجم نمونه انتخاب شدند. در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد و روایی با نظرات خبرگان و پایایی به آلفای کرونباخ ۰.۸۷۶، بدست آمد. برای تجزیه تحلیل اطلاعات از روش معادلات ساختاری و نرم‌افزار PLS2 استفاده شد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی دهستان حسنلو می‌باشد.

یافته‌ها و بحث: نتایج حاکی از آن شد که استفاده از روش مربعات جزئی نشان داد بعد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی هر یک به ترتیب دارای ضرایب تاثیر ۰/۷۱۵، ۰/۱۵۱ و ۰/۱۱۵ هستند و در بخش دوم مدل‌سازی یعنی استفاده از روش بوت استرپینگ نشان داد مقدار T نیز برابر است با ۶/۶۸۱/۲۰۱۶ و ۲/۱۲۰ می‌باشد.

نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان گفت که بین ابعاد شناسایی و کارآفرینی روستایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در نهایت با استفاده از شاخص‌های برازش نکوئی مشخص شد که مدل در شاخص‌ها دارای وضعیت مناسبی است و مورد تایید می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: گردشگری، گردشگری روستایی، کسب و کار کوچک، کارآفرینی، دهستان حسنلو.

مقدمه

توسعه روستایی با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است؛ زیرا که راهبردهای گذشته در زمینه توسعه روستایی موفقیت‌آمیز نبوده و نتوانسته است مسائلی هم چون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط‌زیست را تأمین کند، این مسئله باعث شده است که در سال‌های اخیر بار دیگر توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته و نظریه پردازان، برنامه ریزان و مجریان حکومتی درصدد برآیند تا با ارائه راهکارها و استراتژی‌های جدید، از معضلات و مسائلی که گریبان گیر آن می‌باشد، بکاهند از این رو یکی از راهبردهای که در دهه اخیر در اغلب کشورهای جهان مورد توجه بوده و نتایج مثبتی داشته است کار آفرینی در بخش گردشگری می‌باشد (الهی چورن ۱۳۹۸: ۲۴). کار آفرینی به عنوان یک عامل مهم برای نوآوری در نظر گرفته می‌شود که با ترکیب منابع موجود به روش‌های جدید برای توسعه و تجاری‌سازی محصولات جدید، انتقال به بازارهای جدید و یا خدمت به مشتریان جدید، به بقا و عملکرد شرکت کمک می‌کند (اندو و همکاران، ۲۰۱۹: ۲).

گردشگری فرصت‌هایی را برای راه‌اندازی انواع مختلف مشاغل، به ویژه کسب و کارهای های کوچک فراهم می‌کند، که هم برای صاحبان و هم خانواده‌ها جذاب است (ونگ و همکاران، ۲۰۱۹: ۷۸). صنعت گردشگری یکی از صنایعی است که به سرعت در حال رشد است. با رشد و رونق گردشگری نیازها و تقاضاهای جدید پیش می‌آید و میزان تقاضا نسبت به کالاها، خدمات و امکانات موجود افزایش می‌یابد. این امر، محیط ایجاد کسب و کارهای جدید را فراهم کرده و موجب افزایش روحیه کار آفرینی شود و همچنین منجر به افزایش سرمایه‌گذاری و ایجاد بنگاه‌های جدید اقتصادی در بین روستاییان می‌شود. در گذشته زنان روستایی به کشاورزی و فعالیت‌های مرتبط با آن می‌در مناطق روستایی می‌پرداختند، اما امروزه بر اثر پیشرفت صنعت و تکنولوژی، حتی در روستاهای کشورهای در حال توسعه نیز مشاغل غیر کشاورزی توسعه یافته است (غنیان و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۰۰). گردشگری روستایی در دهه‌های اخیر از رشد فزاینده‌ای برخوردار بوده است. از این رو اندیشمندان آن را به عنوان یکی از راهکارهای بسیار مهم در تجدید حیات مناطق روستایی معرفی کرده‌اند گردشگری روستایی در روستاهایی موفقیت و پیشرفت حاصل می‌کند که جامعه میزبان فرهنگ‌ها، روابط و سنت‌های خود را حفظ نماید و کاربری اراضی کشاورزی همچنان به لحاظ کمیت و کیفیت به قوت خود باقی باشد (جوان و همکاران ۱۳۹۹: ۱۰۰). گردشگری روستایی جزئی از گردشگری است که می‌تواند نقش بزرگی در توسعه و پایداری نواحی روستایی ایفا نماید. بنابراین ضروری می‌نماید با شناسایی و بررسی حساب شده توانایی‌ها و پتانسیل‌های گردشگری در نواحی مورد مطالعه و ارائه راهکارهایی مناسب جهت توسعه گردشگری در مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه گامی موثر در راه توسعه روستایی و کمک به رشد و ارتقاء اقتصادی این جوامع برداشته شود. عدم شناخت همه جانبه مناطق روستایی کشور و عدم توجه کافی به مسائل زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی و کاربرد نسنجیده نظریه‌ها و فناوری‌های وارداتی مناسب توسعه روستایی از جمله نظریه‌های نوسازی و مدرنیزاسیون دهه‌های ۱۹۷۰، صدمات زیادی را به اکثر روستاهای کشور وارد کرده و موجب گسترش فقر و مهاجرت‌های روستایی، کاهش درآمد خانوار روستایی و افول فعالیت‌های کشاورزی در کل باعث ناپایداری بسیاری از روستاهای کشور گردیده است (جهان‌الدینی و همکاران ۱۴۰۰: ۲) تاثیر اقتصادی گردشگری روستایی در روستاها بالاست و می‌تواند این موضوع باعث افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی گردد اغلب این گونه سرمایه‌گذاری‌های گردشگری به منابع طبیعی کمتری متکی می‌باشد و در عین حال باعث تولید اشتغال و ایجاد زمینه‌های شغلی جدید در روستاها می‌گردد گردشگری روستایی بر اساس دیدگاه‌های مختلف، تعاریف متفاوتی ارائه شده است که در مجموع این تعاریف، گردشگری روستایی را به عنوان نوعی فعالیت در عرصه روستاها به منظور شناسایی فعالیت‌های مختلف روستا و نیز شناسایی تاریخچه فرهنگی و جغرافیایی روستاها برای گردشگران معرفی می‌نماید. در این راستا بخش‌های مختلف مناطق بازدید گردشگران در روستاها شامل جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و اجتماعی و نیز فعالیت‌های روزانه کشاورزان

¹ Ndou

² Wang

می باشد (محمدپور و همکاران ۱۳۹۹: ۸۴). از این رو توسعه گردشگری پایدار روستایی، راهبردی برای بهبود زندگی اجتماعی و اقتصادی روستائیان فقیر و تلاشی همه جانبه برای کاهش فقر است. توجه به کارآفرینی برای توسعه روستایی باید بر مبنای تحریک کارآفرینان محلی باشد (یا و همکاران، ۲۰۱۹: ۲۹). لذا صنایع کوچک بهترین انتخاب برای صنعتی کردن روستاها است که این امر باعث توسعه فضای کسب و کار و توسعه کارآفرینی در روستاها می گردد و نتایجی چون افزایش درآمد و ارتقاء رفاه روستاییان و همچنین کاهش مهاجرتی ناشی از بیکاری می گردد (ریستیک و همکاران، ۲۰۱۹: ۱۱۲). دهستان حسنلو به عنوان یک روستایی که دارای فرصت‌های کارآفرینی در خصوص گردشگری است که در این تحقیق به شناخت کسب و کارهای ایجاد شده شناخت فرصت‌ها و قابلیت‌های توسعه کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک در نواحی روستایی، شناخت موانع توسعه کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک و ارائه راه‌حل‌هایی جهت تاثیر توسعه کارآفرینی و کسب و کارهای کوچک در نواحی روستایی مورد مطالعه در رونق گردشگری پایدار روستایی پرداخته شده است. بنابراین هدف این پژوهش شناخت تاثیر کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک بر رونق گردشگری پایدار روستایی می باشد لذا با توجه به اهمیت پژوهش مطالعات متعددی به شرح زیر انجام گرفته است.

مولایی‌هشجین و حسن‌نژاد (۱۳۹۰) در مقاله‌ای به بررسی کارآفرینی در گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه پایدار پرداختند. توریسم روستایی می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم محلی و توسعه منابع انسانی و تنوع-بخشی و رشد اقتصادی و همچنین خلق فرصت‌های شغلی در ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌های اقتصادی ایفا نماید. و در این رابطه می‌توان با سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مطلوب به اهداف و دستاوردهای برشمرده شده برای توریسم روستایی در رویه‌ای پایدار نایل آمد.

مقصودی‌تیلکی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به ارزیابی توسعه گردشگری در ارتقای زمینه‌های کارآفرینی در کشورهای درحال توسعه پرداختند. این تحقیق با رویکردی مروری مبادرت به بررسی منابع کتابخانه‌ای برای تبیین ارتباط میان کارآفرینی و گردشگری بواسطه استخراج متغیرهای موثر بر ارتقای کارآفرینی در کشورهای درحال توسعه نموده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که توجه به گردشگری با هدف ارتقای کارآفرینی جزء اهداف اساسی اغلب کشورها می‌باشد اما کشورهای اندکی سیاست‌های خود را در جهت رشد کسب و کارهای کوچک و متوسط گردشگری و کسب و کارهای خرد از طریق تشویق کارآفرینی را در دستورکار دارند نظر به رویکرد نوآورانه‌ای این تحقیق برای گردشگری و کارآفرینی این تحقیق می‌کوشد نقش کارآفرینی را در چهارچوب توسعه منطقه‌ای/محلی با تاکید بر گردشگری بررسی نماید و امید است به محققان حوزه‌ی گردشگری و کارآفرینی کمک قابل توجهی نماید.

امیرمقدم و احمدوند (۱۳۹۶) در تحقیقی به بررسی نقش استراتژی‌های توسعه کسب و کارهای کوچک گردشگری در اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی پرداختند. تحقیق حاضر تلفیقی از مطالعات کتابخانه‌ای و پژوهشی میدانی است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری این تحقیق را زنان روستایی بالای ۱۵ سال در سه روستای از توابع جلفا را تشکیل می‌دهند. فراوانی سپس نمونه نمونه آماری تحقیق شامل ۱۰۵ نفر که با استفاده از فرمول کوکران انتخاب گردیدند. پاسخ‌دهندگان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. روایی پرسشنامه توسط تعدادی از متخصصان موضوعی مورد تایید قرار گرفت. پایایی مقیاس اصلی تحقیق با آماره آلفای کرونباخ سنجیده شد. پس از بررسی فرضیات آرایه شده مرتبط با ایجاد اشتغال و کارآفرینی برای دختران و زنان روستایی در جهت توسعه گردشگری، پیشنهادهاتی در جهت افزایش نقش زنان این منطقه در جهت توسعه گردشگری آرایه گردید.

امانی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی به ارزیابی شاخص‌های گردشگری پایدار روستایی نمونه موردی روستای هدف گردشگری رویین اسفراین پرداختند. منطقه روستایی رویین به دلیل موقعیت نسبی و شرایط مساعد جغرافیایی در سال‌های اخیر گردشگران زیادی را جذب نموده و این امر پیامدهایی را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در

¹ Ye

² Ristić

این روستاها ایجاد کرده است. از این رو در تحقیق حاضر نیز پرسش اصلی این است که کدامیک از مولفه‌های گردشگری پایدار روستایی، روستای هدف گردشگری روئین به لحاظ اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، منجر به ایجاد پایداری گردشگری در محیط روستایی می‌شوند. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-پیمایشی و از نوع همبستگی است. داده‌های مورد نیاز در این پژوهش با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده‌اند. به منظور تحلیل جامع وضعیت شاخص‌ها، داده‌های مورد نیاز از طریق خانوارهای روستای روئین گردآوری شده است. محدوده مورد مطالعه روستای روئین در اسفراین با (۲۰۰ خانوار) است. حجم جامعه نمونه با استفاده از از جدول کرجسی و مورگان ۱۲۴ نفر برآورد گردید. به منظور تحلیل موضوع، چارچوبی از ۳ مولفه (اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی) به تفکیک خانوارهای روستای روئین و متناسب با مدل سنجش پایداری پرسکات آلن تدوین و انتخاب شد. که با توجه به آزمون همبستگی صورت گرفته توسط نرم‌افزار SPSS سه مولفه اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی با ضریب معناداری بالای ۰/۰۵ به ایجاد گردشگری پایدار روستای شده است.

گو و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای به شناسایی ویژگی‌ها و محدودیت‌های کسب و کارهای کوچک در گردشگری به عنوان یک فرصت اقتصادی برای مناطق روستایی (مطالعه موردی: پارک ملی کینابالو) پرداختند. نتایج نشان داد از بین ۱۴۵ افراد نمونه بسیاری از این زنان کارآفرین، میانسال یا مسن، بی‌سواد و ناآگاه از مهارت‌های گردشگری بودند. همچنین عملاً هیچ حمایت مالی یا آموزشی از منابع دولتی دریافت نداشتند ولی انگیزه‌های بالایی برای شرکت در فعالیت‌های مربوط به توسعه کسب و کار محلی مرتبط با گردشگری در این جوامع مشاهده می‌شود.

فاگیو و سیلوا (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به بررسی خوداشتغالی و کارآفرینی مبتنی بر مدیریت کسب و کار و نوآوری در بازار کار شهری و روستایی پرداختند. آنها نشان دادند رویکرد خوداشتغالی و ایجاد کسب و کار در مناطق شهری و روستایی به عنوان دو پدیده اقتصادی مجزایی است که تنها در مناطق روستایی می‌توان به عنوان کارآفرینی واقعی ظهور کند ولی در مناطق شهری نتایج رضایت بخشی نداشته است.

اسمیت^۱ و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی به کارآفرینی جمعی در زمینه گردشگری روستایی پایدار در جنوب برزیل پرداختند. بنابراین، یک مطالعه کیفی و توصیفی انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه با مدیران ابتکار جمعی و همچنین از اطلاعات ثانویه بدست آمد. نتایج اصلی نشان می‌دهد که تجربه جمعی در دولت پارانا در اطراف گردشگری روستایی پایدار، یک طرح ابتکاری در منطقه را نشان می‌دهد و کارآفرینی جمعی برای تحریک این روند پایه اساسی است. شریف و لونیک^۲ (۲۰۱۷) در تحقیقی به پایداری کارآفرینی در توسعه گردشگری روستایی پرداختند. این مقاله با هدف بحث در مورد مشارکت جوامع محلی در توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی و همچنین پرداختن به موضوع کارآفرینی در گردشگری روستایی است.

کارآفرینی

واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی "Entreprendre" به معنای «متعهد شدن» نشأت گرفته است. طبق واژه‌نامه دانشگاهی وبستر، کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود مخاطرات یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند (ولائی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۱). اقتصاددانان نخستین کسانی بودند که در نظریه‌های اقتصادی خود به تشریح کارآفرین و کارآفرینی پرداختند. ژوزف شومپتزر، کارآفرین را نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی می‌داند و می‌گوید: نقش کارآفرین نوآوری است. به عقیده وی، ارائه کالایی جدید، ارائه روشی جدید در فرآیند تولید، گشایش بازاری تازه، یافتن منابع جدید و ایجاد هرگونه تشکیلات جدید در صنعت و ... از فعالیت‌های کارآفرینان است (بیات ۱۳۹۷: ۲۶۷). واژه کارآفرینی از قرن‌ها پیش و قبل از آن که به زبان امروزی مطرح شود در زبان فرانسه متداول شد. این واژه

¹ Schmidt

² Sharif & Lonik

معادل کلمه فرانسوی Entrepreneur به معنای متعهد شدن و معادل Under Take در زبان انگلیسی می‌باشد که در سال ۱۸۴۸ به وسیله جان استوارت میل به کارآفرینی در زبان انگلیسی ترجمه شد (حسنلو ۱۳۹۹: ۳۴۷). کرزنر یکی از استادان اقتصاد دانشگاه نیویورک کارآفرینی را ایجاد سازگاری و هماهنگی متقابل بیشتر در عملیات بازارها تعریف نمود (نجفی‌کانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱-۲). به طور کلی کارآفرینی از نظر رفتاری، مجموعه‌ای از فعالیت‌های مورد نیاز برای ارزیابی فرصت‌ها، به دست آوردن منابع موردنیاز و انجام فعالیت‌های مخاطره‌آمیز است (دادورخانی، ۱۳۹۰: ۱۷۰).

کارآفرینی روستایی

شناسایی فرصت‌های جدید نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی، نوآوری و خلاقیت در کاربری زمین و در واقع، استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه از منابع روستا در راستای توسعه پایدار روستایی است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۹). کارآفرینی روستایی در پی یافتن ترکیب مناسبی از منابع برای فعالیت‌های اقتصادی اعم از کشاورزی و غیرکشاورزی برای دستیابی به بیشترین سود ممکن است. به طور اساسی کارآفرینی روستایی با کارآفرینی شهری تفاوتی ندارد جز اینکه باید آن را در فضای روستایی در نظر گرفت. کارآفرینان نواحی روستایی، با بهره‌گیری بهینه و شناسایی فرصت‌ها و منابع موجود و قابل استفاده، می‌توانند تنوع اشتغال و شکوفایی اقتصاد محیط‌های روستایی را به ارمغان آورند، زیرا یکی از مزیت‌های کارآفرینی، خوداشتغالی است. خوداشتغالی و کار برای خود، زمینه‌ساز رشد کارآفرینی در جامعه است. مهمترین آثار توسعه‌ی کارآفرینی، افزایش نوآوری، ارتقای سطح فناوری، افزایش تعداد ثبت اختراعات و ابداعات، تولید دانش فنی، ایجاد اشتغال، تولید و توزیع درآمد در سطح جامعه است که در نتیجه می‌تواند افزایش ثروت ملی را در برداشته باشد (آتلجویک، ۲۰۰۸: ۲۸۷).

گردشگری

امروزه گردشگری، یکی از فعالیت‌های برجسته جهان است؛ به طوری که برای بعضی از کشورها و مناطق جزو نخستین فعالیت‌های اقتصادی به شمار می‌رود اقتصاددانان آن را سومین پدیده اقتصادی پس از صنعت نفت و خودروسازی می‌دانند و به منزله ابزار مهم توسعه اقتصادی برای تولید درآمد و مشاغل در اقتصادهای ملی به رسمیت شناخته شده است گردشگری به منزله مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی تأثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد و منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، کسب درآمد، جذب ارز و تقویت زیرساخت‌های اجتماعی شناخته شده است (مودودی ارخودی و همکاران ۱۳۹۷: ۸۹). سازمان جهانی گردشگری در بیانیه مانیل، گردشگری را نیاز اساسی در هزاره سوم معرفی کرده است. صنعت گردشگری سومین پدیده اقتصادی پویا و درحال توسعه پس از صنایع نفت و خودرو بشمار می‌آید و سازمان توسعه و همکاری جهانی، گردشگری را پس از بانکداری، دومین بخش خدمات در تجارت بین‌المللی خوانده است (تقدیسی و همکاران ۱۳۹۳: ۸۴). گردشگری از طریق گسترش تولیدات صنعتی و کشاورزی برای رفع نیازهای در حال افزایش بازار گردشگری، و همچنین تحریک تجارت بین‌المللی و داخلی و فعالیت‌های صنایع مرتبط با خدمات (حمل و نقل، مخابرات، بانکداری، آژانس‌های مسافرتی و ...) در ارتباط است. بررسی آمارهای گردشگری اتحادیه اروپا نشان می‌دهد که در صنایع انتخاب شده گردشگری، ۲۲ درصد از مردم در مؤسسات کوچک (با نیروی کار کمتر از ۱۰ نفر) کار می‌کنند، که به طور قابل توجهی نزدیک به ۲۹ درصد از آنان در کسب و کارهای اقتصاد تجاری غیر مالی هستند. به طوری که، در مورد سه صنعت گردشگری انتخاب شده، بیش از یک سوم از اشتغال در سازمان‌های مسافرتی و اپراتورهای تور در شرکت‌های کوچک (۳۴ درصد)؛ برای بخش مسکن این رقم ۲۳ درصد است. پتانسیل گردشگری برای توسعه اقتصادی در سطوح مختلف فضایی را می‌توان از طریق تقویت پیوندها و

¹ Ateljevic

² - Eurostat, 2015

ارتباط بین گردشگری و سایر بخش‌ها مانند کشاورزی و شرکت‌های کوچک به دست آورد. این بخش همچنین می‌تواند نشأت از خارجی را با تحریک کارآفرینان محلی برای شروع فعالیت در زمینه تاسیسات گردشگری و تشویق فعالیت‌های محلی کارآفرینانه به حداقل برساند (حیدری و همکاران ۱۳۹۹: ۳۹).

گردشگری روستایی

گردشگری روستایی در کنار اقتصاد کشاورزی در جوامع روستایی موجب افزایش تولید و درآمد روستاییان می‌شود. بسیاری از پژوهشگران معتقدند گردشگری، توسعه روستایی را همراه می‌آورد و بین دو مفهوم «توسعه گردشگری» و «توسعه روستایی» نوعی تعامل و همکاری دوجانبه وجود دارد بدین ترتیب رونق گردشگری در نواحی روستایی، یکی از راهبردهای توسعه روستایی است زیرا توسعه گردشگری در روستا با تنوع اشتغال در بخش کشاورزی و سایر بخش‌های فعال در روستا همراه می‌شود و به تدریج بخشی از روستاییان از فواید خدمات گردشگری به‌مثابه مکملی برای فعالیت‌های سایر بخش‌های فعال در روستا بهره‌مند می‌شوند (بخشی‌نژاد ۱۳۹۹: ۴). گردشگری نه‌تنها ابزار بالقوه‌ای برای حل برخی از معضلات در روستاها به شمار می‌رود، بلکه یکی از عناصر جدایی‌ناپذیر راهبرد توسعه روستایی مطرح شده است بی‌تردید، از نظر موافقان و مخالفان، توسعه گردشگری روستایی به‌طور فزاینده‌ای مانند نوشدارو افزایش‌دهنده توان اقتصادی و قابلیت زیست در نواحی دورافتاده، محرک تجدید حیات سکونتگاه‌ها و نیز بهبوددهنده شرایط زندگی جوامع روستایی به شمار می‌رود به‌طورکلی، گردشگری روستایی از یک سو قابلیت اقتصاد سرمایه‌داری را در تصرف فضاهای جدید و ادغام آنها را در چرخه مصرف نشان می‌دهد که در آن راهبرد کالایی شدن نواحی روستایی، بخشی از اقتصاد زیباشناختی معاصر به شمار می‌رود عوامل متعددی در موفقیت گردشگری روستایی نقش دارند که از سویی ارتباط و تعامل بین آنها، توسعه گردشگری را سبب می‌شود و از سوی دیگر نبود ارتباط یا همسویی بین آنها از این توسعه، ممانعت خواهد کرد. پژوهشگران بسیاری کوشش کرده‌اند، در بررسی‌های خود بر روستاهای مختلف، این ارتباط یا نبود ارتباط و همسویی را بین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت گردشگری روستایی بررسی کنند. دیویودی (۲۰۱۶) معتقد است علاوه بر وجود امکانات و تأسیسات رفاهی برای روستاها، برنامه‌ریزی مناسب در زمینه گردشگری نیز از متغیرهای تأثیرگذار بر موفقیت گردشگری روستایی است (ساریان و حیدری ۱۳۹۶: ۷۹).

گردشگری روستایی از جمله شاخه‌های گردشگری است که در قرن ۲۱ از اهمیت ویژه و توسعه چشمگیری برخوردار و به یکی از مهم‌ترین مباحث در مجامع علمی جهان تبدیل شده است این موضوع در سال‌های اخیر در بیشتر کشورهای جهان مدنظر قرار گرفته و در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در طول چند دهه گذشته، یکی از محرک‌های اصلی رشد اقتصادی دانسته شده است همچنین در عمل مطابق با اصول توسعه پایدار است و به برابری بین نسلی و درون نسلی رویکردی جامع و اخلاقی دارد که به سمت توسعه و مبتنی بر اصول زیست‌محیطی، فرهنگی اجتماعی، اقتصادی و کالبدی است (ایمانی و همکاران ۱۴۰۰: ۹۸).

از نظر بریلی ۲۰۱۴ در نگرشی متفاوت به دلایل زیر، گردشگری روستایی را موتور محرک توسعه روستایی معرفی می‌کند (گردشگری مانند هر فعالیت صادراتی دیگر، منبع شغل و درآمد ارزی است).

- ✓ گردشگری صرفاً مرحله ساده‌ای از فعالیت‌های اقتصادی نیست و زنجیره‌ای از فعالیت‌های اقتصادی است؛
- ✓ گردشگری روستایی با بهره‌برداری از منابع بکر طبیعی، درآمدی هم‌سطح سایر بخش‌های مهم اقتصادی ایجاد می‌کند؛ و
- ✓ گردشگری روستایی تقاضا را برای صنایع دستی، هنرهای سنتی و فعالیت‌هایی افزایش می‌دهد که نیاز به نیروی کار بیشتری دارند. این فعالیت‌ها، همان فعالیت‌هایی است که در محیط روستا مدنظر است (بخشی‌نژاد ۱۳۹۹: ۴۶).

¹ - micro and small enterprises (MSE)

توسعه پایدار گردشگری

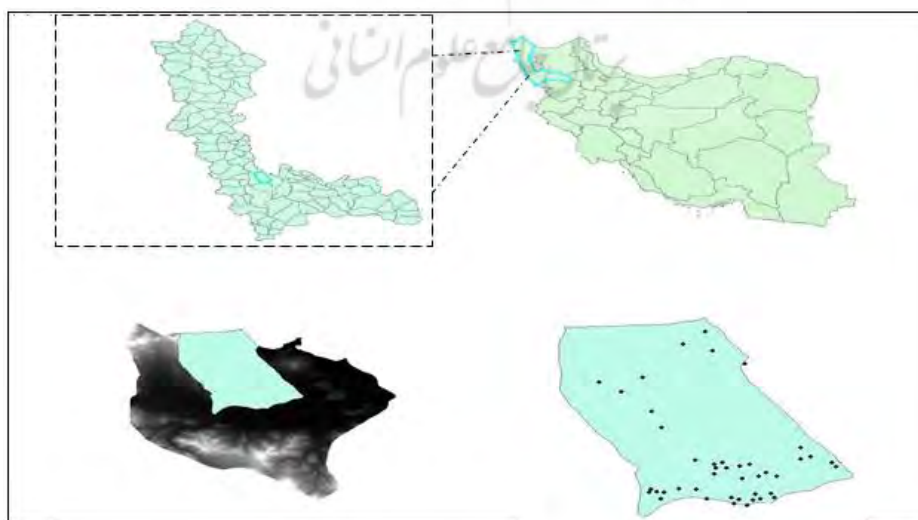
امروزه مؤلفه پایداری به مثابه مسئله‌ای مهم و ضروری نمود یافته و توجه مجامع جهانی را در طول دو دهه اخیر به خود جلب کرده است. توسعه پایدار از دهه ۱۹۸۰ در کانون توجه صاحب‌نظران قرار گرفته است، اما توجه به گردشگری از دهه ۶۰ با شناسایی تأثیر بالقوه گردشگری انبوه و توجه به تأثیر فعالیت‌های گردشگری بر اقتصاد، محیط زیست، اجتماع و فرهنگ آغاز شد (بیضایی و صداقتی ۱۳۹۸: ۱۲۹). برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری باید تمام ذی‌نفعان در فرایند برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری مشارکت داشته باشند. وی معتقد است توسعه پایدار، یک تغییر مثبت اجتماعی اقتصادی است و سیستم‌های اجتماعی و طبیعی جامعه را تخریب نمی‌کند؛ داشتن برنامه‌ریزی یکپارچه و فرایندهای یادگیری اجتماعی برای اجرای موفقیت‌آمیز آن الزامی است و امکان‌پذیری سیاسی آن به حمایت کامل افرادی بستگی دارد که توسعه بر آنها از طریق دولت‌ها، نهادهای اجتماعی و فعالیت‌های خصوصی تأثیر می‌گذارد (بیضایی ۱۴۰۰: ۳).

روش شناسی

پژوهش حاضر یک پژوهش کاربردی است. برای تبیین موضوع و نتایج آن از روش‌های توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات میدانی (پرسشنامه و مشاهده) استفاده شده است. به منظور سنجش و اثبات فرضیه‌های تحقیق از ابزار پرسشنامه استفاده شد. جامعه آماری در این تحقیق، را سرپرستان خانوارهای روستایی در روستاهای دهستان حسنلو تشکیل می‌دهند که طبق سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ این دهستان دارای ۱۹ روستای دارای سکنه است که، دارای ۳۸۷۵ نفر جمعیت و ۱۲۲۹ خانوار می‌باشند. براساس فرمول کوکران تعداد ۲۵۶ خانوار به عنوان نمونه تحقیق انتخاب و جهت پرسشگری اقدام شد. در روش توصیفی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای اقدام به گردآوری مبانی نظری تحقیق شده است. در روش کمی با استفاده از آزمون فرضیه‌ها در نرم‌افزار PLS از روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

نقده در ۲۳ دقیقه و ۴۵ درجه طول شرقی و ۵۷ دقیقه ۳۶ درجه عرض شمالی در جنوب غربی اذربایجان غربی قرار گرفته است. وسعت این شهرستان حدود ۲۰۰۰ کیلومتر مربع بوده، از شمال به شهرستان ارومیه، از شرق به دریاچه ارومیه و شهرستان‌های مهاباد و میاندوآب، از جنوب به شهرستان پیرانشهر و از غرب به مرز ایران و عراق محدود است.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی محدود مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

در این بخش به ارایه یافته‌های جمعیت‌شناختی پرداخته شده است که نتایج نشان داد ۲۱۵ نفر مرد و ۴۱ نفر زن هستند، ۶۷ نفر زیر دیپلم، ۵۸ نفر دارای دیپلم، ۶۹ نفر دارای فوق دیپلم، ۴۳ نفر دارای مدرک لیسانس و ۱۹ نفر دارای مدرک فوق لیسانس هستند. ۱۲۳ نفر دارای سابقه کار بین ۱ تا ۱۰ سال، ۵۹ نفر بین ۱۱ تا ۱۵ سال و ۷۴ نفر دارای سابقه کار بالای ۱۵ سال هستند. ۷۵ نفر دارای درآمد بین ۱ تا ۳ میلیون تومان، ۹۴ نفر دارای درآمد بین ۳ تا ۵ میلیون تومان، ۴۹ نفر دارای درآمد بین ۵ تا ۷ میلیون تومان و ۳۸ نفر دارای درآمد بالای ۷ میلیون تومان هستند.

جدول ۱. یافته‌های جمعیت‌شناسی

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی	زیر مجموعه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۴۱	۰/۱۷
	مرد	۲۱۵	۰/۸۳
تحصیلات	زیر دیپلم	۶۷	۰/۳۴
	دیپلم	۵۸	۰/۲۷
	فوق دیپلم	۶۹	۰/۳۱
	لیسانس	۴۳	۰/۱۹
	فوق لیسانس	۱۹	۰/۰۸
سابقه کار	۱ تا ۱۰	۱۲۳	۰/۴۸
	۱۱ تا ۱۵	۵۹	۰/۲۳
	بالای ۱۵	۷۴	۰/۲۹
درآمد	بین ۱ تا ۳ میلیون	۷۵	۰/۲۹
	بین ۳ تا ۵ میلیون	۹۴	۰/۳۶
	بین ۵ تا ۷ میلیون	۴۹	۰/۱۹
	بالای ۷ میلیون	۳۸	۰/۱۵
سن	بین ۲۰ تا ۳۰ سال	۴۴	۰/۱۷
	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	۹۷	۰/۳۷
	بالای ۴۰ سال	۱۳۳	۰/۵۱
شغل	دامپروری	۶۶	۰/۲۵
	کشاورزی	۵۶	۰/۲۱
	تولید خوراک حیوانات	۴۱	۰/۱۶
	طراحی و فروش لباس محلی	۲۵	۰/۰۹
	فروش محصولات کشاورزی	۶۸	۰/۲۶
جمع کل		۲۵۶	۰/۱۰۰

یافته‌های استنباطی

بررسی روایی واگرا (تشخیصی) برای ابعاد مدل تحقیق

یکی از روش‌های سنجش این روایی آزمون فورنل-لاکر است نتایج بدست آمده برای ابعاد مدل پژوهش را نشان می‌دهد. جدول ذیل نشان می‌دهد که سازه‌ها کاملاً از هم جدا می‌باشند یعنی مقادیر قطراضی برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن بعد با سایر بعدهای پنهان انعکاسی موجود در مدل بیشتر است.

جدول ۲. شاخص فورنل لاکر جهت بررسی شاخص روایی تشخیصی یا واگرا

ردیف	ابعاد	۱	۲	۳
۱	اقتصادی	۱		
۲	اجتماعی فرهنگی	۰/۱۶۵۵	۱	
۳	زیست محیطی	۰/۱۷۶۴	۰/۱۷۵۵	۱

بررسی کیفیت مدل

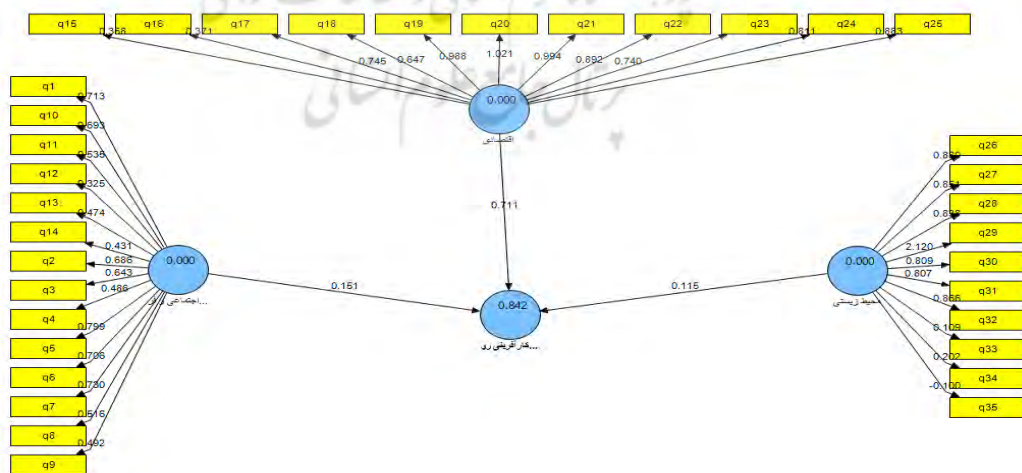
برای بررسی کیفیت مدل از شاخص بررسی افزونگی و ضریب تعیین استفاده می‌شود. اعداد مثبت نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. معیار اصلی ارزیابی مدل ساختاری، ضریب تعیین می‌باشد. این شاخص نشان می‌دهد چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل صورت می‌گیرد. جدول ۳ نشان می‌دهد که ۷۷/۶ درصد از تغییرات مدل توسط متغیرهای مستقل (ابعاد مدل) پیش‌بینی می‌شود. اگر شاخص افزونگی بیشتر از صفر باشد مقادیر مشاهده شده خوب بازسازی شده و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. در این تحقیق این شاخص برای متغیر کارآفرینی روستایی بالای صفر می‌باشد.

جدول ۳. شاخص‌های بررسی کیفیت مدل

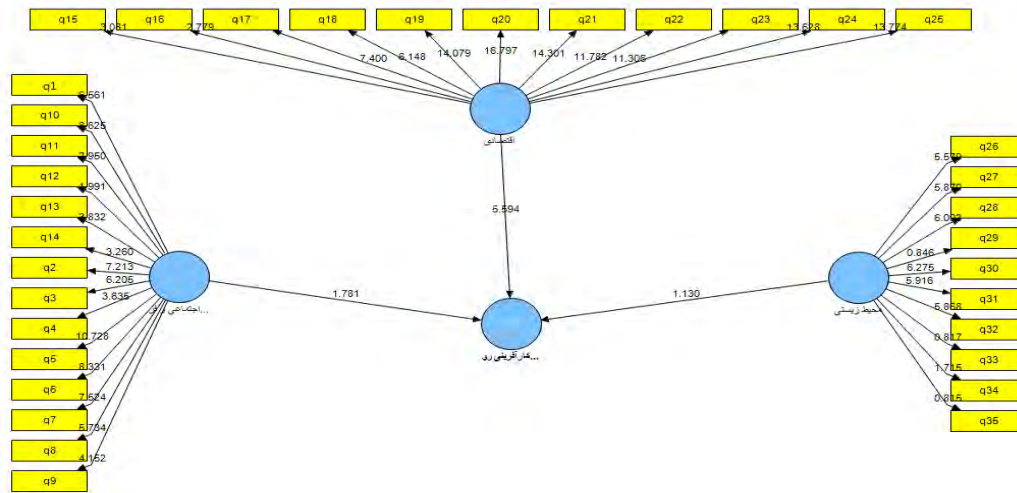
مدل	ضریب تعیین	افزونگی
کارآفرینی روستایی	۰/۱۷۶۶	۰/۱۶۳۲

کمی‌سازی مدل

در این بخش با توجه به اینکه مشخص شد مدل مفهومی چگونه بوده، میزان حجم نمونه مناسب است و کلیه ابعاد شناسایی شده بر روی مدل مورد نظر موثر هستند با استفاده از معادلات ساختاری به کمی‌سازی مدل پرداخته خواهد شد که نتایج به شرح شکل‌های ۲ و ۳ می‌باشند. نتایج شکل فوق نشان می‌دهد که کلیه ضرایب بدست آمده برای ابعاد مدل مثبت بوده و کلیه مقادیر بدست آمده t بیشتر از ۱,۹۶ جدول Z بوده‌اند که می‌توان نتیجه گرفت مدل معنادار بوده و می‌توان به نتایج بدست آمده استناد نمود.

شکل ۲. روابط علی میان متغیرهای مدل در حالت تخمین استاندارد

شکل ۳. روابط علی میان متغیرهای مدل در حالت تخمین معناداری

برازش مدل

در ادامه جهت برآزش مدل از شاخص‌های نیکویی برآزش شامل: GFI، AGFI و RMSEA استفاده شده است، مقادیر بدست آمده در جدول ۴ نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد است. چرا که شاخص‌های GFI و AGFI، هر دو بیش‌تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزرگ‌تر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین، نسبت مربع کای به درجه آزادی (X2/df) مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای RMSEA نیز برابر با ۰/۰۳ برآورد شده که این مقدار کوچک‌تر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برآزش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است. بنابراین، نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده تحقیق حاضر از برآزش مناسبی برخوردار بود.

جدول ۴. آماره‌های مربوط به نیکویی برآزش

شاخص‌های برآزش	نماد	ملاک	مقادیر پژوهش	نتیجه برآزش
تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی	X2/df	≤ 3	۱,۳۴	برآزش خوب
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	≤ 0.08	۰,۰۳	برآزش خوب
شاخص نیکویی برآزش	GFI	≥ 0.9	۰,۹۴	برآزش خوب
شاخص نیکویی برآزش تعدیل شده	AGFI	≥ 0.9	۰,۹۱	برآزش خوب
شاخص برآزش مقایسه ای	CFI	≥ 0.9	۰,۹۵	برآزش خوب
شاخص برآزش افزایشی	IFI	≥ 0.9	۰,۹۳	برآزش خوب
شاخص برآزش نرم	NFI	≥ 0.9	۰,۹۲	برآزش خوب
شاخص برآزش غیر نرم	NNFI	≥ 0.9	۰,۹۶	برآزش خوب

نتیجه گیری

هدف این پژوهش شناخت تاثیر کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک بر رونق گردشگری پایدار روستایی می‌باشد. نتایج پژوهش حاکی از آن شد که ۷۷/۶ درصد از تغییرات مدل توسط متغیرهای مستقل (ابعاد مدل) پیش‌بینی می‌شود. اگر شاخص افزونگی بیشتر از صفر باشد مقادیر مشاهده شده خوب بازسازی شده و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. در این تحقیق این شاخص برای متغیر کارآفرینی روستایی بالای صفر می‌باشد. کلیه ضرایب بدست آمده برای

ابعاد مدل مثبت بوده و کلیه مقادیر بدست آمده t بیشتر از ۱,۹۶ جدول Z بوده‌اند که می‌توان نتیجه گرفت مدل معنادار بوده جهت برازش مدل از شاخص‌های نیکویی برازش شامل: GFI ، $AGFI$ و $RMSEA$ استفاده شده است، مقادیر بدست آمده نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد است. چرا که شاخص‌های GFI و $AGFI$ ، هر دو بیش تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزرگتر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین، نسبت مربع کای به درجه آزادی (X^2/df) مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای $RMSEA$ نیز برابر با ۰/۰۳ برآورد شده که این مقدار کوچکتر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است. بنابراین، نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده تحقیق حاضر از برازش مناسبی برخوردار بود و در نهایت در ادامه جهت برازش مدل از شاخص‌های نیکویی برازش شامل: GFI ، $AGFI$ و $RMSEA$ استفاده شده است، مقادیر بدست آمده در تحقیق نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد است. چرا که شاخص‌های GFI و $AGFI$ ، هر دو بیش تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزرگتر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین، نسبت مربع کای به درجه آزادی (X^2/df) مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای $RMSEA$ نیز برابر با ۰/۰۳ برآورد شده که این مقدار کوچکتر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است. بنابراین، نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده تحقیق حاضر از برازش مناسبی برخوردار بود نتایج پژوهش حاضر با این پژوهش‌ها تفاوت و تشابهاتی به شرح زیر دارد؛ پژوهش حسنی و همکاران نشان داد که با ایجاد اشتغال و کارآفرینی برای دختران و زنان روستایی در جهت توسعه گردشگری، پیشنهادهای در جهت افزایش نقش زنان این منطقه در جهت توسعه گردشگری ارائه گردید. پژوهش قنبری و همکاران ۱۳۹۵ نشان داد که عوامل مرتبط با نقاط قوت، توسعه کارآفرینی در گردشگری روستاهای مورد مطالعه بالاترین رتبه را داشته‌اند. همچنین، زیرمعیارهای "قرارگرفتن منطقه بر سر راه مواصلاتی کشور" در میان نقاط قوت، "فرهنگ ضعیف کارآفرینی در میان ساکنین منطقه" و "قصور و کوتاهی مسئولین دست اندرکار" در میان نقاط ضعف، "وجود راه‌های متنوع‌تری برای کسب درآمد" در میان فرصت‌ها و "تخریب آثار تاریخی" و "تغییر کاربری اراضی و چشم‌انداز روستا" در میان تهدیدها حائز بیشترین اهمیت شناخته شدند. و باتوجه به نمره‌های حاصل از ماتریس عوامل داخلی و خارجی، راهبرد اصلی استخراجی "حفظ و نگهداری" می‌باشد. پژوهش عنیان و همکاران نشان داد که عواملی چون علاقه مندی به تاسیس بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، تاسیس و گسترش شبکه‌های تولیدی محلی بین صاحبان کسب و کار، و وجود امنیت مناسب در سطح منطقه برای کارآفرینان و گردشگران از دیدگاه مردم محلی، در قیاس با دیگر عوامل مرتبط با فضای کارآفرینی، جایگاه و اهمیت بالاتری دارند. عنیان و همکاران ۱۳۹۰ نشان داد که نتایج نشان داد که بیشترین سطح مشارکت گردشگری را در منطقه، افراد دارای تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند. یافته‌ها حاکی از آن بود که عواملی چون علاقه‌مندی به تاسیس بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، تاسیس و گسترش شبکه‌های تولیدی محلی بین صاحبان کسب و کار، و وجود امنیت مناسب در سطح منطقه برای کارآفرینان و گردشگران از دیدگاه مردم محلی، در قیاس با دیگر عوامل مرتبط با فضای کارآفرینی، جایگاه و اهمیت بالاتری دارند. پژوهش فرزین و همکاران در سال ۱۳۹۸ نشان داد که شش مضمون (تم) شناسایی شده در پژوهش شامل هزینه‌های کسب اطلاعات و دانش، هزینه فناوری، هزینه راه‌اندازی کسب و کار، هزینه محیط کلان اقتصادی، هزینه سرمایه و هزینه قراردادهای عناصر اصلی هزینه مبادله گردشگری ایران هستند و تاثیر آن‌ها منجر به درونی شدن، عدم رشد اندازه کسب و کارها و کاهش مشارکت‌ها بین بازیگران صنعت گردشگری شده است. پژوهش روشنعلی و ریاحی در سال ۱۳۹۸ نشان داد که معناداری تفاوت میانگین عددی از مطلوبیت عددی مورد آزمون (که میانگین طیف لیکرت=۳) در نظر گرفته شده است، در همه شاخص‌ها در سطح ۹۹ درصد معنادار بوده و تفاوت همه مولفه‌های بررسی شده از حد مطلوب به شکل مثبت می‌باشد که این امر، بیانگر این نکته است که توسعه گردشگری در روستای مورد مطالعه، می‌تواند نقش مهمی در بهبود شرایط کارآفرینی در بین ساکنین محلی ایجاد کند. پژوهش

افشاری آزاد و همکاران در سال ۱۳۹۳ نشان داد که در نتیجه می‌توان با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری روستایی، نقش مؤثری در توسعه این مناطق و در نتیجه توسعه ملی و تنوع‌بخشی به اقتصاد ملی ایفا نموده و زمینه اشتغال‌زایی را در روستاها ایجاد خواهند نمود. توسعه این صنعت که با هزینه قابل توجهی همراه نیست، در حاشیه خود باعث توسعه کسب و کارهای فراوان، افزایش در تولید و توزیع و حل مشکل نیروی کار اضافی خواهد شد، و نیز موجب تنوع‌سازی اشتغال و افزایش درآمد روستایی، و پاسخگویی به تقاضای مربوط به صنایع و هنرهای دستی روستایی، اشاعه فرهنگ بومی و منطقه‌ای و ملی، خودتکایی در عرصه تولید و اقتصاد و توسعه فرهنگ کار جمعی از طریق شبکه‌های تولیدی و خدماتی خواهد شد. پژوهش کوشکوهی و همکاران در سال ۱۳۹۸ نشان داد که توجه به بررسی‌های صورت گرفته بیان‌کننده اهمیت گردشگری در روند افزایش اشتغال و رشد کارآفرینی می‌باشد و افزایش توان گردشگری روستایی باعث رونق کسب و کار و افزایش فرصت‌های کارآفرینی و رشد اشتغال در مناطق روستایی می‌گردد.

باتوجه به فاصله جغرافیایی دهستان حسنلو از مراجع سیاست‌گذاری، تعیین متوالی و مرجع رسمی واحد و محلی برای امور تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در بخش کارآفرینی روستایی با هدف و مأموریت هماهنگی و هم‌افزایی بین خشی و بین دستگاهی در سطح شهرستان، از بخش عمده‌های از مسائل توسعه کارآفرینی روستایی در سطح این منطقه خواهد کاست. افزون‌براین توسعه زیرساخت‌ها، مستندسازی املاک و مستغلات روستایی، توسعه و ترویج فرهنگ کارآفرینی، سامان‌دهی و بهینه‌سازی خدمات، یارانه‌های دولتی و غیردولتی در بخش سیاست‌های حمایتی و... از جمله سیاست‌های بایسته انجام برای توسعه کارآفرینی روستایی در سطح دهستان حسنلو خواهد بود. پیشنهادهای زیر ارائه گردید:

- ✓ اجرای پژوهشی برای شناسایی موانع اجرایی پیشنهادها این تحقیق؛
- ✓ بررسی وضعیت فعلی کارآفرینی روستایی مورد بررسی و مقایسه آن با وضعیت مطلوب؛
- ✓ توجه جدی به بخش کشاورزی و صنعت با توجه به پتانسیل‌های لازم در این منطقه و افزایش ظرفیت‌های اشتغال در این بخش ضروری می‌باشد؛
- ✓ با توجه به اختلاف بالای نرخ بیکاری در منطقه، توجه جدی برای کاهش این اختلاف ضروری می‌باشد؛ و
- ✓ پیشنهاد می‌شود با تمهیداتی، امکان دسترسی آسان‌تر به شرایط و امکانات اقتصادی مورد نیاز کسب و کارهای زنان روستایی (مانند ابزار و تجهیزات، منابع مالی، مواد اولیه و نهاده‌ها و غیره) و ارائه تسهیلاتی برای تأمین منابع مالی لازم برای زنان و مردان کارآفرین از طریق تخصیص اعتباراتی با بهره کم در سیستم بانکی کشور و سایر مؤسسات اعتباری و نیز امکان سرمایه‌گذاری در کسب و کارهای پربازده و ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری از طریق بیمه سرمایه و تولیدات زنان و مردان فراهم شود.

منابع

- افشاری آزاد، سمیه (۱۳۹۳) توسعه پایدار و اشتغال در گردشگری روستایی نمونه موردی شیلات پالنگان، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، دوره ۳، شماره ۱۰، صص ۱۴۶-۱۲۱.
- الهی‌چورن، محمد علی (۱۳۹۷) اثرات گردشگری بر کاهش فقر در مناطق روستایی (مطالعه موردی، روستای ونوش)، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۵۸۶-۵۷۴.
- امانی، نیازعلی؛ عریانی، امید؛ طحانی، مهدی؛ سلیمانیان، ایمان (۱۳۹۷) ارزیابی شاخص‌های گردشگری پایدار روستایی نمونه موردی روستای هدف گردشگری رویین اسفراین، دومین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری با تاکید بر اشتغال‌زایی در صنعت ساختمان، قرچک، <https://civilica.com/doc/785373>
- امیرمقدم، مریم؛ احمدوند، علی (۱۳۹۶) نقش استراتژی‌های توسعه کسب و کارهای کوچک گردشگری در اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی، چهارمین همایش بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه، تهران، <https://civilica.com/doc/656386>
- ایمانی، بهرام؛ رحمتی، منصور؛ مهدی‌زاده؛ محمد باقر (۱۴۰۰) تحلیل دیدگاه جوامع روستایی در رابطه با عوامل بازدارنده و پیش‌برنده توسعه گردشگری روستایی، مورد مطالعه: روستاهای شهرستان نیر، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص ۱۱۶-۹۵.

- بخشی‌نژاد، محمود (۱۳۹۹) تبیین ظرفیت‌های گردشگری برای توسعه مناطق روستایی استان چهارمحال و بختیاری، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۱۰، شماره ۴، صص ۲۳-۱.
- بیات، سوده؛ ضرغام بروجنی، حمید؛ خواستار، حمزه؛ تقوی فرد، محمدتقی (۱۳۹۷) فرآیند مدیریت دانش بومی کسب و کارهای مردم محور صنایع دستی: موردکاوی عبا و گلیم‌بافی محله محمدیه نائین، فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۲۸۰-۲۶۱.
- بیضائی، میترا؛ صداقتی، عاطفه (۱۳۹۸) برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار: شناسایی عناصر پایه و ارزیابی وضعیت مطالعه موردی: شهرستان بجنورد، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دوره ۳۰، شماره ۱، صص ۱۱۱-۱۲۶.
- تقدیسی، احمد؛ گودرزی، سمیه؛ بیک محمدی، حسن (۱۳۹۴) بررسی و تحلیل چالش‌های توسعه توریسم روستایی از دیدگاه روستائیان روستاهای هدف گردشگری استان آذربایجان غربی، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۱۰-۸۳.
- جوان، فرهاد؛ افراخته، حسن؛ ریاحی، وحید (۱۳۹۹) توسعه پایدار، در گرو رعایت قوانین مهندسی جغرافیایی فضا (مطالعه موردی: روستاهای گردشگرپذیر شهرستان رضوانشهر)، مهندسی جغرافیایی سرزمین، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱۳-۱.
- جهان‌الدینی، عباس؛ سلیمانی، غفاری؛ سید رامین (۱۴۰۰) بررسی رابطه مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان سیریک)، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، دوره ۱۰، شماره ۴۰، صص ۱۸-۱.
- حبیبی کوشکوهی، حسن؛ منشی‌زاده، رحمت‌الله؛ رضویان، محمدتقی (۱۳۹۸) تبیین نقش گردشگری در کارآفرینی نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان املش و رودسر)، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۴، شماره ۲، صص ۳۱۹-۳۰۵.
- حسینی، مهیار (۱۳۹۵) نقش توسعه کسب و کارهای کوچک گردشگری در اشتغال و کارآفرینی زنان روستایی، سومین کنفرانس بین المللی مدیریت و اقتصاد، مشهد، <https://civilica.com/doc/597244>
- حسینلو، حمید؛ عزیز، محمد (۱۳۹۹) دستاوردهای مربی‌گری کارآفرینانه در کسب و کارهای کوچک و متوسط، فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، دوره ۱۳، شماره ۳، صص ۳۵۹-۳۴۱.
- حیدری ساربان، وکیل؛ حاجی حیدری، سمیه (۱۳۹۷) تحلیل عوامل مؤثر بر موفقیت گردشگری روستایی، مطالعه موردی: (روستای موئیل شهرستان مشکین‌شهر)، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۹۲-۷۳.
- حیدری، محمدتقی؛ برزگر، صادق؛ الهی چورن، محمدعلی (۱۳۹۹) تحلیلی بر سرمایه‌گذاری گردشگری در نواحی مرزی ساحلی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهرستان چالوس)، فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی، دوره ۹، شماره ۱، صص ۶۱-۳۰.
- روشنعلی، محمد؛ ریاحی، وحید (۱۳۹۸) ارزیابی اثرات گردشگری در توسعه کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستای غریب محله)، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، دوره ۸، شماره ۳۰، صص ۹۸-۸۳.
- سجاسی‌قیداری، حمدالله؛ محمودی، حمیده؛ جعفری، فهیمه (۱۳۹۶) تحلیل مهارت‌های کارآفرینی زنان در مناطق روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی شهرستان فریمان)، پژوهش‌های روستایی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۲۶۳-۲۴۲.
- ضیائی، محمود؛ اسدی‌اردکانی، فائزه (۱۴۰۰) چهارچوبی برای سطح‌بندی متغیرهای حکمروایی خوب در توسعه پایدار مقصدهای گردشگری نمونه پژوهش: شهرستان میبد، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۱۱، شماره ۱، صص ۲۶-۱.
- غنیان، منصور؛ خانی، فضیله؛ بقایی، لیلا (۱۳۹۰) ارزیابی فضای کارآفرینی در گردشگری روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامان)، پژوهش‌های روستایی، دوره ۲، شماره ۷، صص ۱۲۳-۹۹.
- فرزین، محمدرضا؛ حسن‌پور، محمود؛ عرب مازار، علی؛ محمودزاده، سیدمجتبی (۱۳۹۸) تحلیلی نهادی بر هزینه مبادله بازار و کسب و کارهای کوچک و متوسط گردشگری ایران، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، دوره ۸، شماره ۲۹، صص ۲۹-۸.
- قنبری، سیروس؛ دهقان، محمدحسین؛ میرکی‌اناری، حسین (۱۳۹۴) ارزیابی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در گردشگری روستایی، مطالعات مدیریت گردشگری، دوره ۱۰، شماره ۳۲، صص ۲۰-۱.
- محمدرضا قویدل، سحر؛ بدری اصل، شیرین (۱۳۹۹) نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار گردشگری، دومین کنفرانس مدیریت شهری، و شهرسازی و معماری با رویکرد اقتصاد و عمران شهری، تبریز، <https://civilica.com/doc/1114793>
- مطیعی‌لنگرودی، سیدحسن؛ قدیری‌معصوم، مجتبی؛ دادورخانی، فضیله؛ یداللهی‌فارس، جهانگیر؛ ترکاشوند، زهرا (۱۳۹۱) تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۴، شماره ۸۰، صص ۱۳۸-۱۱۹.

- مقصودی تیلکی، محمدجواد؛ عابدی، محمدحسین (۱۳۹۵). ارزیابی توسعه گردشگری در ارتقای زمینه‌های کارآفرینی در کشورهای درحال توسعه نمونه موردی: ایران، اولین همایش بین‌المللی و دومین همایش ملی معماری و شهرسازی هویت گرامش، <https://civilica.com/doc/593037>
- مودودی ارخودی، مهدی؛ جوانشیری، مهدی؛ نیک‌شعار، مرجان (۱۳۹۷). شناسایی اولویت جاذبه‌های گردشگری بیرجند، برنامه-ریزی فضایی، دوره ۸، شماره ۳، صص ۱۰۶-۸۳.
- مولایی‌هشجین، نصراله؛ حسن‌نژاد، معصومه (۱۳۹۰). کارآفرینی در گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه پایدار (تعاونی‌های گردشگری)، همایش گردشگری و توسعه پایدار، همدان، <https://civilica.com/doc/127041>
- نجفی‌کانی، علی‌اکبر؛ حسام، مهدی؛ آشور، حدیثه (۱۳۹۴). سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مورد: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۱۱، شماره ۴، صص ۵۶-۳۷.
- ولائی، محمد؛ عبدالهی، عبدالله؛ منافی، آذر (۱۳۹۵). تحلیل عوامل موثر بر توسعه پایدار روستایی با تاکید بر کارآفرینی (مطالعه موردی: دهستان مرحمت آباد شمالی-شهرستان میاندوآب)، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۵، شماره ۴، صص ۱۱۴-۱۰۸.
- Faggio, G., & Silva, O. (2014). Self-employment and entrepreneurship in urban and rural labour markets. *Journal of Urban Economics*, 84, 67-85.
- Goh, H. C. (2015). Nature and Community-based tourism (CBT) for poverty alleviation: A case study of Lower Kinabatangan, East Malaysia. *Geografia*, 11(3).
- Ristić, D., Vukočić, D., & Milinčić, M. (2019). Tourism and sustainable development of rural settlements in protected areas-Example NP Kopaonik (Serbia). *Land Use Policy*, 89, 104231.
- Sharif, N. M., & Lonik, K. A. T. (2017). Sustaining the Entrepreneurship in Rural Tourism Development. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 4(6), 31-42.
- Smith, M. K. (2015). *Issues in cultural tourism studies*. Routledge.
- Wang, S., Hung, K., & Huang, W. J. (2019). Motivations for entrepreneurship in the tourism and hospitality sector: A social cognitive theory perspective. *International Journal of Hospitality Management*, 78, 78-88.
- Ya, H., Wang, C., Wu, J., Liang, Y., Jiao, Y., & Nazneen, S. (2018). Human poverty alleviation through rural women's tourism entrepreneurship. *Journal of China Tourism Research*, 14(4), 445-460.